

DE GEUS

onder studenten

15 MEI 1944

Landgenooten,

Reeds dikwijls heb ik mij door de radio tot U gericht, en nu ik in deze buitengewone tijden de gelegenheid krijg met U in contact te treden, door middel van de geheime pers, wil ik dat buitengewone middel niet ongebruikt laten, want alles wat tot versterking van onze eenheid kan dienen moet worden gebruikt.

Ik zie hoe gij in deze moeilijke dagen leeft en strijdt uit de woorden van Uw dappere ondergrondse pers en uit andere documenten, maar nog beter ken ik U volgen door het levend woord waarmee de overgekomen Engelandvaarders getuigen van Uw lijden en Uw strijden, van de hoop die in U leeft; maar bovenal getuigen zij van Uw onwrikbaar geloof in de overwinning dat Uw moed en Uw wilskracht om in voorspoed en tegenspoed vol te houden, schraagt en draagt. Weet dat gij daarbij niet alleen staat. Wij strijden schouder aan schouder voor dezelfde zaak, de zaak der waarheid en gerechtigheid, de zaak der bevrijding, strijden voor het frissche jonge Nederland dat moet voortkomen uit dezen oorlog, waarvan gij thans de ellende en het lijden gevoelt, maar dat eens met Gods hulp zal komen.

W. Lubbers

NA EEN JAAR.

De Vertegenwoordigers verzochten ons het volgende op te nemen:

Het is nu meer dan een jaar geleden, dat wij ons tot U hebben gericht met de dringende bede onder geen voorwaarde de loyaliteitsverklaring, die U zou worden voorgelegd, te teekenen.

Zeer weinig studenten hebben geteekend. Zelfs toen Prof. van Dam in zijn radiotoespraak van 6 April de loyaliteitsverklaring aan de numerus clausus koppelde en daarmee op het niet-teekenen de sanctie van onderduiken of deportatie naar Duitschland stelde, heeft slechts een kleine minderheid gecapituleerd.

De geheele studentenwereld is door dezen strijd wakker geschud en er zijn banden gelegd, die door geen tijdelijke scheiding verscheurd kunnen worden. Wij wisten, toen wij den strijd aanvaardden, dat hij gevaren en ontberingen zou medebrengen, dat hij offers zou vragen. Ondragelijker dan deze, zou ons een totale capitulatie zijn geweest en illoyaliteit tegenover onze Regeering. Dat wij ons thans met zekerheid trots student kunnen noemen, dat een Nederlander, wanneer hij het woord studenten hoort, aan verzet denkt, het is een gevolg van het feit dat wij toen, in die spannende dagen,

„Het is onmogelijk concessies te doen zonder aangetast te worden.”

Greshoff.

de goede keuze hebben gedaan. Dit zal altijd de betekenis van onzen strijd om de loyaliteitsverklaring blijven!

De Vertegenwoordigers der studenten van de Universiteiten van Amsterdam, Groningen, Leiden, Nijmegen, Utrecht, en van de Vrije Universiteit, en van de Hogescholen van Delft, Rotterdam, Tilburg en Wageningen.

Als de Duitsers enig begrip van het Nederlandse karakter bezaten, zouden zij moeten inzien, dat de eis van de loyaliteitsverklaring een van de grote fouten in hun bezettingsbeleid is geweest. Wat zij zolang hadden weten te voorkomen, door te zorgen dat iedere inbreuk op het universitaire leven telkens slechts een beperkte kring van studenten of docenten trof: de studenten een gemeenschappelijk strijdpunt te geven, dat hebben zij op eenmaal gedaan door zich

te stellen achter van Dams en Musserts algemene eis van een loyaliteitsverklaring. Deze werd het „point de ralliement” voor alle studenten, die allang hun concessies en capitulaties moe waren. Door de felle strijd, die er van weerszijden om gevoerd is, is zij uitgegroeid tot een symbool voor het studentenverzet tegen den bezetter, het maxime van non-coöperatie. Naast de reactie van het Nederlandse volk op de jodenvervolgingen, levert zij misschien de meest typisch Nederlandse vorm van verzet op. Wat de buitenlanders nooit kunnen begrijpen: dit volk van „rijke mijnheers”, van kooplieden en kaasboeren, zo gehecht aan het aardse goed, type van de bourgeois satisfait, kan voor een woord, voor een principe in vlam raken, zijn leven wagen, zijn goed in de steek laten. Waren het niet de theologenoorlogen, die de felste hartstochten in ons volk wisten te ontbranden, en waarlijk niet alleen onder theologen? Wij hebben allen nog iets van het theologenbloed uit de 17de en 18de eeuwse twisten in ons. Als wij ons eenmaal in een woord, in een principe hebben vastgebeten, wordt dat ons liever dan ons leven, het wordt ons leven. Terwijl bij andere volken een strijd zich meest zal kristaliseren om een persoonlijkheid, een held, geschiedt dat bij ons om een abstract woord, om een beginsel. En het is niet een grill, die ons daarbij leidt.

Dat was het ook niet bij onze strijd tegen van Dams „verklaring”. De meesten van ons hebben het dadelijk gevoeld: het ging hier om meer dan het tekenen van een verklaring, zoals de ambtenaren indertijd al getekend hadden. Er bestond niet de minste reden of aanleiding van de studenten een loyaliteitsverklaring te eisen. Integendeel, na de razzia's op de colleges was een garantie van de kant van de Duitsers op haar plaats geweest. Daarna een verklaring van de studenten te vragen, was een grofheid en een opzettelijke vernedering. En zo hebben de studenten het ook begrepen: het ging hier om een massale capitulatie, en het antwoord daarop kon slechts zijn: een massaal verzet. Het ging om de vraag van non-coöperatie of medewerking. En de studenten hebben non-coöperatie gekozen. Voor dat beginsel, zelfs los gezien van zijn consequenties, hadden zij grote risico's, grote ontberingen over. Er zullen niet veel buitenlandse arbeiders in Duitsland zijn, die de houding van de Nederlandse studenten begrepen, toen deze in meerderheid besloten te blijven weigeren om de befaamde verklaring te tekenen, zelfs als hun de gelegenheid werd geboden daarmee uit de slavernij te raken. Zij, die de toestanden in Duitsland hebben meegemaakt, kunnen slechts ten volle beseffen wat een besluit dit was!

Door de eis van de loyaliteitsverklaring hebben de Duitsers de studentenwereld in een gesloten front tegen zich gemobiliseerd. En welke krachten zij daarmee hebben wakker geroepen, blijkt uit het aantal studenten, waarvan men de namen aantreft op de steeds sneller groeiende lijst de geëxecuteerden, blijkt uit de talrijke uitlatingen in de nazipers, blijkt uit dat prachtige testimonium, dat Hirschfeld, de Secretaris-Generaal van Handel en Nijverheid, zich begin Januari liet ontvallen: „De studenten hebben veel invloed gehad op de psychologische gesteldheid van ons land”.

Als wij eens allemaal wel getekend hadden.....? Het is de klank, die vooral na Rauters beschikking van 5 Mei 1943 nog al eens gehoord werd. Als wij eens allemaal getekend hadden..... Het is een thema waar verschillende variaties op mogelijk zijn, maar allen toch in dezelfde toonaard.

Als wij eens allemaal getekend hadden, dan zouden wij bij het volk te boek staan als de slappe burgerjongetjes, die zich voor iedere snaauw van de Duitsers bukken. Dan zouden de Duitsers weten in welke richting ze verder konden gaan. Dan zou de numerus clausus tóch zijn doorgevoerd, die door de Duitsers nooit aan de loyaliteitsverklaring is gekoppeld. Wie zou immers willen beweren, dat zij zich ter wille van een radiopraatje van van Dam enige duizenden arbeidskrachten door de neus hadden laten boren? Zelfs zouden zij na de capitulatie van het tekenen er niet voor terug behoeven te schrikken de numerus clausus klein te stellen.

Dan zou dus een groot aantal studenten naar Duitsland zijn gestuurd. Dan hadden de Duitsers bij het begin van de volgende cursus weer een nieuwe adering kunnen wagen. Dan zouden de tewerkgestelde studenten wellicht niet hebben geweten, waarom niet ook een contract voor Ostarbeit te tekenen als hun dat zou worden voorgelegd. Dan zouden er geen studenten zijn om het ondergrondse verzet te steunen. Dan zou de studentenwereld van kwaad tot erger zijn gezakt en de spot van het volk zijn geworden.

Als wij eens allemaal getekend hadden....., als wij 10 Mei 1940 de Duitsers eens in ons land hadden gelaten....., als wij in 1813 ons eens hadden laten bevrijden..... als wij in de Tachtigjarige oorlog eens gebogen hadden voor Philips II.....

Als Nederland eens alleen een volk van „rijke mijnheers” was geweest.

DE RECTORENBRIEF AAN PROF. VAN DAM.

Half Maart hebben de Rectores Magnifici van Amsterdam (S.U.), Utrecht, Nijmegen, de Vrije Universiteit, Delft, Rotterdam en Tilburg het volgende schrijven aan Prof. van Dam gericht:

„Reeds verschillende malen hebben bij het Hooger Onderwijs betrokkenen betoogd, dat een normale toestand bij dit onderwijs, welke van het grootste belang voor het land moet worden geacht, eerst kan worden geschapen, indien de verplichting tot het teekenen van de zgn. loyaliteitsverklaring vervalt, den thans in Duitsland vertoevende studenten wordt toegestaan terug te keeren en bovendien een amnestie wordt verleend aan de studenten, die zich aan tewerkstelling in Duitsland hebben onttrokken.

„De redenen, die ondergeteekenden ertoe leiden zich thans te dezer zake tot U-Ed.Gestr. te wenden, zijn de sterk verontrustende berichten, welke in de afgelopen maanden zijn binnengekomen aangaande den toestand van het meerendeel der in Duitsland tewerkgestelde studenten. Zij meenen U niet onkundig te mogen laten van een aantal feiten, welke zich in den laatsten tijd hebben voorgedaan en zij voelen zich genoopt U hierbij een overzicht te geven van de toestanden, waaronder deze studenten in de ruim 9 maanden hunner tewerkstelling verkeerden en van de diep betreurenswaardige gevolgen, waartoe deze nu reeds hebben geleid.

„Met nadruk zij vooropgesteld, dat de studenten in kwestie noch eenige Nederlandsche wettige bepaling, noch eenige verordening van de bezettende overheid hebben overtreden. Het gaat hier dus niet om een categorie van door de bezettende overheid al dan niet gestraften, doch uitsluitend om jongelieden, die in volle vrijheid een ontkennend antwoord hebben gegeven op de hun voorgelegde vraag of zij bereid waren de zgn. loyaliteitsverklaring te teekenen, bij hun beslissing rekening houdende met alle daaraan verbonden consequenties.

„Wat nu den huidige status der studenten betreft, moet er in de eerste plaats op worden gewezen, dat bij hun tewerkstelling slechts in zeer beperkte mate uitvoering is gegeven, aan de stellige verklaring van den Rijkscommissaris, dat de studenten overeenkomstig de door hun genoten opleiding zouden worden tewerkgesteld. Wanneer wij hierbij een uitzondering maken voor een deel der medische, pharmaceutische, veterinaire en agronomische studenten, moeten wij constateeren, dat het overgrote deel van hen, die zich op grond van de desbetreffende beschikking hebben gemeld, in de Duitsche oorlogsindustrie handenarbeid verricht. Dengenen, die dezen handenarbeid een opvoedkundige of karaktervormende waarde zouden willen toekennen, kan worden tegengeworpen, dat deze grootendeels geschiedt onder omstandigheden, welke verre staan beneden die, welke in een normaal geleid bedrijf plegen te gelden en dat er toestanden zijn, welke spotten met alle eischen van de meest elementaire sociale voorzorg.”

Na een uitvoerig relaas te hebben gegeven van de menonswaardige toestanden, waaronder de studenten in Duitsland moeten leven, geeft de brief vervolgens een indrukwekkend overzicht van de op dat ogenblik bekende sterfgevallen:

„Tengevolge van infectieziekten stierven de 11 volgende studenten:

1. G. Bolman (R.U. Gron., chemicus) tewerkgesteld bij de Zellwollefabrik „Phrix” te Wittenberge (Bez. Potsdam), overleed op 4 Juni jl. aldaar, waarbij als officieele doodsoorzaak longontsteking werd opgegeven, hoewel het later zeer waarschijnlijk is geworden, dat zijn ziekte aan roodvonk te wijten was.

2. C. Luteijn (R.U. Gron., chemicus) was werkzaam aan dezelfde fabriek als Bolman en overleed op 21 Juni jl. te Wittenberge. Als doodsoorzaak is longontsteking vermeld. De ouders van van dezen student waren van zijn ziekte niet op de hoogte gesteld en vernamen het bericht van zijn overlijden geheel incidenteel.

3. J. M. Amsingh (Gem. Univ. A'dam, medicus) tewerkgesteld in het Krankenhaus Herzberge te Berlin-Lichtenberg, overleed aldaar op 1 Augustus jl. aan diphtheritis. Zijn ouders werden enkele dagen tevoren met den ernst van zijn toestand in kennis gesteld en waren bij zijn sterfbed aanwezig.

4. A. P. J. van Gelder (T.H. Delft, civ.ing.) tewerkgesteld in een ijzergieterij te Delligsen, werd aldaar begin Augustus jl. door dysenterie aangetast. Eerst op het allerlaatste oogenblik werd hij naar een ziekenhuis te Hildesheim overgebracht, alwaar hij den volgenden dag, op 13 Augustus jl., overleed.

5. J. J. Rijppma (R.U. Gron., jurist) tewerkgesteld bij Rheinmetall-Borsig te Berlin-Tegel overleed aldaar in Augustus jl. aan dysenterie, na korten tijd in een ziekenhuis te zijn opgenomen.

6. J. bij de Vate (T.H. Delft, scheik. ing.) tewerkgesteld bij de Zellstofffabrik Waldhof, Werk Johannesmühle ü. Bad Freienwalde a. d. Oder overleed na een zeer sobere verpleging op 6 October jl. aan diphtheritis. Zijn vader kon na ontvangst van het ge-

heel onverwachte overlijdensbericht nog tijdig overkomen om de begrafenis bij te wonen.

7. *J. Pottinga* (T.H. Delft, bouwk. ing.) tewerkgesteld bij de Siemens-Schuckert Werke te Berlijn overleed aldaar op 15 October jl. aan diphtheritis. Zijn eerst na zijn overlijden gewaarschuwde ouders arriveerden op 20 October te Berlijn en woonden den volgende dag zijn begrafenis bij.

8. *D. H. van der Meulen* (R.U. Gron., jurist) tewerkgesteld bij de Mauserwerke A.G. te Berlin-Borsigwalde overleed aldaar op 19 October jl. aan roodvonk.

9. *F. W. J. Nanninga* (Gem. Univ. A'dam, jurist) tewerkgesteld bij de Siemens-Schuckert Werke te Berlijn overleed eveneens aldaar op 22 October jl. aan diphtheritis. Zoowel voor hem als voor Pottinga geldt, dat hun ziekte veel te laat werd herkend en poelende in het ziekenhuis eerst volgde op een moment, waarop doeltreffende therapie niet meer mogelijk was.

10. *G. W. Jongbloed* (T.H. Delft, vliegtb. ing.) tewerkgesteld bij de Arado-Flugzeugwerke te Potsdam overleed aldaar op 8 November jl. aan roodvonk, gecompliceerd door nierontsteking. Hij werd in het bijzijn van zijn ouders op 17 November te Potsdam begraven.

11. *W. E. Postma* (Gem. Univ. A'dam, medicus) tewerkgesteld in het Städtische Krankenhaus te Stargard (Pomm.). overleed aldaar op 15 Februari 1944 aan longontsteking en werd 21 Februari begraven. De ouders kregen 17 Februari kennis van het overlijden van hun zoon.

Een eveneens aan ziekte te wijten sterfgeval, dat echter nog een speciaal tragisch karakter draagt, is dat van:

12. *F. van Waateringe* (Gem. Univ. A'dam, chemicus) tewerkgesteld bij de Zellwollefabrik „Phrix“ te Wittenberge (Bez. Potsdam). Deze jongeman kreeg tijdens zijn werkzaamheid verscheidene malen een aanval van blindedarmontsteking. Op 15 Januari jl. begaf hij zich te voet en in relatieven welstand naar het Städtische Krankenhaus te Wittenberge. Hier werd hij 2 dagen later geopereerd, hetgeen bewijst, dat men hier niet met een acuut geval te doen had. De operatie, die door een niet volledig gequalificeerd medicus werd verricht, leidde tot complicaties. Toen de op 21 Jan. gewaarschuwde ouders den volgende morgen in het ziekenhuis arriveerden, was hun zoon reeds overleden. De officieele doods-oorzaak luidt: blindedarmontsteking, buikvliesontsteking en darmverlamming.

Tengevolge van bedrijfsongevallen overleden de twee volgende studenten:

13. *J. H. Vlaar* (Gem. Univ. A'dam, medicus) tewerkgesteld bij de Siemens-Schuckert Werke te Berlijn. Bij montage-werkzaamheden werd deze terzake geheel onkundige jongeman op 3 October jl. door contact met hoogspanning gedood.

14. *R. Coenen* (Landb. H.S. Wageningen) tewerkgesteld bij de Hermann Goering Werke te Watenstedt werd op 12 November jl. eveneens tengevolge van aanraking met elektrischen stroom gedood. Deze landbouwkundige student moest een reparatie verrichten aan een onder spanning staande installatie. De eerste hulpverlening bij dit ongeval kwam te laat en werd naar het oordeel van velen ontijdig afgebroken. Hij werd op 17 November op het Fremdenfriedhof te Hellendorf begraven.

Tengevolge van bombardementen overleden de twee hieronder volgende studenten:

15. *E. Hissink* (Vrije Univ. A'dam, jurist) tewerkgesteld bij de Knorr Bremse A.G. te Berlin-Lichtenberg werd één van de eerste dagen van December jl. tijdens zijn werkzaamheid op de fabriek in een schuilkelder onder het puin bedolven.

16. *F. Koerwinckel* (Kath. Econ. H.S. Tilburg), Voor dezen student geldt hetzelfde als hierboven voor Hissink aangegeven. Van de zeven thans volgende sterfgevallen in strafkampen zal de zeer bijzondere tragiek wel geen accentueering behoeven, weshalve het commentaar ook hier zeer sober is gehouden.

17. *W. Smit* (Gem. Univ. A'dam, theoloog) tewerkgesteld bij Adolf Thies Apparatebau te Nienburg a.d. Weser. Deze theologische student die zich bij de hem opgedragen werkzaamheden op het gebied der metaalbewerking al zeer weinig thuis gevoelde, werd begin September jl. op grond van een uitlating in een brief aan zijn ouders gearresteerd en overgebracht naar een Arbeitserziehungslager te Lahde bei Minden. Hij is aldaar op 19 November jl. bezweken.

18. *W. Freh* (Econ. H.S. R'dam) eveneens tewerkgesteld bij Adolf Thies Apparatebau. Deze student is, naar verluidt, begin October jl. op grond van onvoldoende arbeidsprestatie gearresteerd en naar het strafkamp te Lahde overgebracht. Hij is aldaar op 24 November jl. bezweken. Het doodsbericht bereikt de familie geheel incidenteel; eerst veel later is de officieele bevestiging gevolgd.

19. *H. M. Vierling* (T.H. Delft, werkt. ing.) eveneens tewerkgesteld bij Adolf Thies Apparatebau. Deze student is begin No-

vember jl. op grond van een uitlating in een particulier gesprek gearresteerd en eveneens naar het strafkamp te Lahde overgebracht. Hij is daar in de 2de helft van December bezweken. Zelfs na zes weken en wellicht nog op dit oogenblik ontbreekt ieder officieel bericht van overlijden.

20. *P. A. J. M. van der Wegen* (T.H. Delft, werkt. ing.) tewerkgesteld in de Stads des K.D.F.Wagens bei Fallersleben. Deze student is abusievelijk een localiteit binnengegaan, waar een politieke vergadering werd gehouden. Nog voor hij zich hiervan bewust was, is hij op grond van zijn gedragingen gearresteerd en naar een strafkamp overgebracht. Na een verblijf van een tiental weken aldaar is hij ultimo December jl. bezweken.

21. *A. A. Veenendaal* (R.U. Utrecht, medicus) tewerkgesteld in het Oderland Krankenhaus te Frankfurt a.d. Oder, is op 10 November jl. om een onbekende reden gearresteerd. Zonder dat het mogelijk is geweest om contact met hem te krijgen is bericht ontvangen, dat hij medio December is gestorven.

22. *C. L. Kwak* (Gem. Univ. A'dam, econoom) tewerkgesteld bij Rheinmetall-Borsig te Berlin-Tegel is einde Augustus jl. om onbekende redenen gearresteerd. Pogingen om contact met hem te krijgen hadden geen succes en op 4 Februari jl. ontvangen zijn ouders geheel incidenteel het ontstellende bericht, dat hun zoon reeds op 30 November jl. — dus ruim twee maanden geleden — in het Städtische Krankenhaus te Potsdam was overleden. Tot vóór kort althans was nog geen officieele mededeeling van het overlijden ontvangen.

23. *Th. J. Stapels* (Econ. H.S. R'dam) tewerkgesteld bij de Heinrich List Werke te Berlin-Teltow, is begin November wegens „fortgesetzte Verstöße“ tegen die Arbeitsdisziplin gearresteerd. Hij is op 31 Januari jl. in een strafkamp nabij Berlijn overleden. Officieel bericht is tot dusver niet ontvangen. (Inmiddels wel. Red.)

Tenslotte ontbreken nadere gegevens betreffende het overlijden van:

24. *van Turnhout* (Gem. Univ. A'dam, medicus) tewerkgesteld te Prag en in September jl. aldaar gestorven.

25. *van Wijngaarden* (?) tewerkgesteld in de Stadt des K.D.F.Wagens bei Fallersleben. Is op niet nader bekenden datum tengevolge van ziekte overleden.

„De vermelding van de voorafgaande reeks van onherstelbare onheilen, waardoor zoovele Nederlandsche ouders in diepen rouw zijn gedompeld, heeft hier slechts plaats gevonden, omdat bij voortdurend der tewerkstelling met zekerheid is te verwachten, dat deze droeve reeks nog aanmerkelijk zal worden verlengd. Talrijke der in Duitsland tewerkgestelde studenten toch bevinden zich in ziekenhuizen, of ziekenbarakken, nog talrijker studenten zetten den doorgaans fysieke en psychisch zeer zwaren arbeid voort onder voorwaarden, welke die der ondervoeding steeds nader komen. Van verschillende studenten is bekend dat zij zich in arrest bevinden, met alle uit het bovenstaande afdoende af te leiden consequenties van dien.

„Ondergeteekenden meenen, mede op grond van Uw ongeveer een jaar geleden ten overstaan van hun voorgangers afgelegde verklaringen, te mogen vertrouwen, dat in U het verlangen zal leven alles in het werk te stellen teneinde te bereiken, dat de in Duitsland tewerkgestelde studenten zoo spoedige mogelijk naar Nederland kunnen terugkeeren.

Voor het Hooger Onderwijs hier te lande is het voortduren der hier geschetste misstanden onverdragelijk te achten.”

Noot van de Redactie:

Een jaar lang heeft het meerendeel der studenten, die zich op de Beschikking van Rauter van 5 Mei 1943 voor tewerkstelling in Duitsland aanmeldden, in het vijandig land de grootste ontberingen geleden. Een beeld daarvan hebben wij vroeger al gegeven door middel van een aantal hunner brieven. Dat dit beeld niet te somber was, bewijst de bovenstaande brief met de droeve lijst van de studenten, die ten gevolge van de wantoestanden in Duitsland zijn omgekomen. Wij kunnen deze lijst nog met enkele gegevens aanvullen, zonder op volledigheid aanspraak te willen maken (de overlijdensberichten uit de concentratiekampen komen soms pas maanden later.)

De onder 24 en 25 genoemde studenten zijn: *J. van Turnhout* (Gem. Univ. A'dam, med.), tewerkgesteld in ziekenhuis Komotun Sudetenland. Na een verwaarloosde behandeling van middenoorontsteking en meningitis is hij getransporteerd naar de kliniek van Prof. Kraus te Praag, waar hij zeer goed is verpleegd. Hij overleed op 26 Augustus 1943. Voorts *W. L. van de Wijngaert* (Gem. Univ. A'dam, chem.), tewerkgesteld in de Stadt des K.D.F.Wagens te Fallersleben. Overleed 11 Januari 1944 in een ziekenhuis te Brunswijk aan diphtheritis. De ouders konden pas na zijn begrafenis arriveren.

26. *Ch. J. Nijst* (Kath. Econ. H.S. Tilburg), tewerkgesteld bij de Arado Flugzeugwerke te Brandenburg. Op 6 October 1943 gearresteerd op grond van een uitlating in een particulier gesprek, dat Duitsland de oorlog zou verliezen. Veroordeeld tot 2 maanden gevangenisstraf, maar daarna overgeplaatst naar het Arbeits-erziehungslager te Gross Beeren bij Berlijn en vandaar naar een concentratiekamp te Sachsenhausen bij Oranienburg. Op 18 Januari 1944 overleden. De familie ontving hiervan een maand later bericht.

27. *F. Erdtsieck* (Vrije Univ. A'dam, jurist), Siemen und Halske te Berlijn; werd half September 1943 gearresteerd. Is vermoedelijk eind Januari in een strafkamp te Gross Beeren bij Berlijn overleden. De ouders ontvingen pas eind April bericht.

28. *G. J. van der Laan* (R.U. Utrecht), Tijdens een vlucht naar neutraal gebied gearresteerd en overgebracht naar het concentratiekamp te Dachau. Aldaar op 2 Februari 1944 overleden.

29. *J. J. van Nes* (Gem. Univ. A'dam, med.), tewerkgesteld in een ziekenhuis te Stockerau bij Weenen. Overleed aldaar 5 Maart 1944 aan typhus met complicaties, na operatief ingrijpen. De ouders arriveerden na zijn overlijden.

30. *H. J. Brons* (T.H. Delft), Siemens-Schuckert Werke te Berlijn. In Augustus 1943 gearresteerd wegens ontvluchttingspoging. Na 2 maanden strafkamp zeer verzwakt teruggekomen. Januari jl. ziek geworden, op 3 April aan pleuritis met longontsteking in een ziekenhuis te Berlijn overleden.

31. *J. W. Soek* (Gem. Univ. A'dam), Rheinmetall-Borsig te Berlin-Tegel. Werd half Maart in een ziekenhuis te Berlin-Buch opgenomen en overleed aldaar op 14 April jl. aan pleuritis.

32. *G. van Kersen* (T.H. Delft), Stadt des K.D.F. Wagens, Was reeds in de herfst 1943 herhaaidelijk ziek. Werd half Maart 1944 wegens ziekte opgenomen, overleed op 14 April jl. in een ziekenhuis. Officiële doodsoorzaak: gezwel in de long.

33. *H. Gieskes* (T.H. Delft), textielbedrijf te Nordhorn. Werd half Februari na ontvlucht te zijn gearresteerd. Overgebracht naar een strafkamp te Recklinghausen. Aldaar ziek geworden en op 17 April jl. aan longontsteking overleden.

34. *J. C. Kolff* (T.H. Delft, firma Seimos te Hannover. Werd na een ontvluchttingspoging eind Februari jl. gearresteerd. Overgebracht naar een strafkamp te Watenstedt bij Brunswijk. Is daar begin April lichamelijk sterk verzwakt ontslagen en op 18 April in een ziekenhuis aan longontsteking overleden.

HET CENTRAAL BEVOLKINGSREGISTER GEBOMBARDEERD.

's Middags 11 April is „Kleijkamp”, het gebouw waar het duplicatenmateriaal van de persoonsbewijzen (de z.g. „A.P.B.'s”) was ondergebracht, door voltreffers geraakt en in een puinhoop veranderd. Ook de dichtbijgelegen kazerne ontving een voltrefter, de omliggende huizen slechts enige brandbommen. Zelden is een zó klen mikpunt zó zuiver geraakt.

Allen die geen vreemdeling zijn in het Jeruzalem van het verzet, weten welk wapen de Duitsers in deze registratie hadden, hoe het één der belangrijkste schakels van de ketting vormde waaraan zij het Nederlandse volk hielden. En ook de niet-ingewijden konden dit ontdekken, als zij de uitgebreide bewaking zagen, of als zij 's avonds een zoeklicht op zich gericht kregen, wanneer ze even in de buurt van het gebouw bleven stilstaan. De verwoesting van het Centraal Bevolkingsregister is dat, waarnaar zovelen uit de leidende kringen van het illegale verzet al een jaar gesnakt hebben. En in een paar minuten is deze wens verwezenlijkt.

Wel is een vrij groot deel van het kaartenmateriaal gespaard maar geen letter is meer compleet, sommige letters totaal vernietigd, zodat het register als zodanig geen enkele waarde meer heeft.

Het was een van de weinige gelegenheden, dat men in Engeland rechtstreeks hulp kon bieden aan onze ondergrondse strijd, en men heeft niet gefaald. Wij mogen daarvoor dankbaar zijn.

Dat het bombardement vrij veel slachtoffers heeft gevraagd is zeer zeker betreurenswaardig. Zoals het ook betreurenswaardig is als een overval op een distributiekantoor slachtoffers vraagt, zoals het betreurenswaardig is als keer op keer enige honderden koppen van het luchtwapen niet terugkeren van de bombardementen op Duitsland, om nu nog niet te spreken van de miljoenen Russen die het leven hebben gelaten voor hun vrijheidsstrijd. Het is goed, van tijd tot tijd de volle gruwelijkheid van de oorlog te beseffen. Gevaarlijk is het, dit alleen te doen, wanneer onze eigen kleine kring werd getroffen. Nederland heeft, door het feit dat het na vier dagen moest capituleren minder offers gebracht, dan vele andere landen. Het ontleent daaraan echter niet het recht, om verder van het brengen van offers verschoond te mogen blijven. Dat is wat onze Regering heeft begrepen, dat is wat alle goede Nederlanders begrijpen.

Tegen het land, dat de oorlog over ons bracht, is een aanklacht op zijn plaats, en in dit geval nog om een speciale reden: dadelijk is aan de brandweer opdracht gegeven vóór alles het materiaal te redden. En de hele redding door drie elkander negerende onder N.S.B.-leiding staande groepen is, uitzonderingen daargelaten, van een misdadige onbekwaamheid geweest. Zelfs is, naar men zegt, tegen Westra een strafvervolg ingesteld, omdat hij een aanbod van een aannemersfirma om in 5 uur de in het souterrain ingesloten te bevrijden, heeft afgeslagen, waardoor verschillende meisjes verdronken zouden zijn.

DUITSE RECHTSSTAATMETHODEN.

Goddank, de situatie aan de Universiteiten en Hogescholen is in de loop van deze cursus een aantal onzer docenten te machtig geworden.

In Juni van het vorig jaar, na de overval op de Universiteiten, na de verplichte loyaliteitsverklaring en Arbeitseinsatz voor studenten, na de oproep voor alle mannelijke niet-tekenaars tot dwangarbeid in het vijandig land, moest het onderwijs volgens een aanschrijving van het departement normaal (!) worden hervat ten bate van de studenten, die zich loyaal verklaarden jegens de Duitse overheid. Alleen enkele hoogleraren in Groningen weigerden toen openlijk en op principiële gronden, om door het geven van onderwijs actief mee te werken aan deze voor hen en het vaderland onwaardige toestand.

Bij het begin van de nieuwe cursus eiste Prof. van Dam wederom, dat het hoger onderwijs hervat zou worden voor de karakterlozen, die toen nog bereid bleken de verklaring van loyaliteit te ondertekenen. Nadat het enkele maanden onzeker was gebleven, welke houding de docenten zouden aannemen, besloot tenslotte een aantal hunner aan het onterend geschipper een einde te maken en principieel te weigeren. Het waren o.a. de Hoogleraren van der Valk, Pompe en Fisher in Utrecht; Formijne, Ruys en Limperg en de lectoren Hennipman en van der Schroeff in Amsterdam en Prof. Prins, Tendeloo en Edelman in Wageningen. Prof. Boeke (Utrecht) had al een jaar eerder verklaard geen onderwijs meer te willen geven. Hoewel de bezetter door hun verklaring, niet meer naar eer en geweten hun onderwijs te kunnen continueren, geen militair nadeel kon ondervinden, begrepen de genoemde docenten, dat hun persoon niet veilig zou zijn voor ingrijpen van de zijde van den vijand. Zij doken onder. Prof. Prins had echter te voren de gelegenheid, aan den Duitsen „Referent” van het departement, Prof. von Stockar, zijn opvattingen over deze kwestie duidelijk te maken. Prof. Prins werd n.l. 10 Maart ten departemente ontboden en ontvangen door den „Referent”. Na een lang inleidend gesprek over niet ter zake doende onderwerpen, kwam het hoge woord er uit: „Waarom geeft U geen college?” Prof. Prins antwoordde, „Omdat ik dat niet wens te doen voor personen die zich aan de zijde van den vijand schaarden” (20 van zijn 21 toehoorders waren namelijk N.S.B.-ers). „Denkt U eens”, zei hij tot Prof. von Stockar, „dat Duitsland door de Russen bezet was, de Duitse studenten zich loyaal moesten verklaren met de bolsjewistische maatregelen, een groot deel hunner dit weigerde en naar Rusland werd gevoerd; zou U dan bereid zijn voor het restant college te geven?” Von Stockar schreeuwde: „Das ist ein unverschämter Vergleich”. Nadat Prof. Prins vertrokken was, waarschuwde von Stockar telefonisch de Wageningse politie, die, toen de Hoogleraar enkele uren later thuis kwam, inderdaad al geweest bleek te zijn om hem te arresteren. Prof. Prins kwam, zag en verdween.

De genoemde docenten werden deels op initiatief van het departement zelf, deels op bevel van de Duitsers ontslagen zonder pensioen. Maar de Duitsers lieten het niet daarbij, zij vergrepen zich aan de inboedels en aan de vrouwen en kinderen. Dit begon met Prof. Vrij (Gron.), die in Juni 1943 principieel weigerde zijn colleges te hervatten, onderdook en geschorst werd tot 1 Jan. jl. Na afloop van die schorsingstermijn trachtte de Duitse politie hem weer te grijpen, maar hij was nog steeds ondergedoken. De Duitsers namen toen maar zijn wijnkelder mee en legden beslag op meubels en kleding. In de loop van Maart werden van de hoogleraren Boeke, Pompe, v. d. Valk, Limperg en Prins en van de lectoren v. d. Schroeff en Hennipman de inboedels volledig in beslag genomen, waardoor de kostbare bibliotheek van Prof. Pompe en het bijzondere meubilair van Prof. Limperg, ontworpen door zijn een jaar geleden gefusileerden zoon. De inboedel van Prof. Prins werd pas in beslag genomen, nadat de Sicherheitsdienstmannen, die regelmatig bij hem thuis kwamen om te pogen hem te arresteren, gedurende enkele weken de gelegenheid hadden gehad, kleren en losse stukken huiskraad te stelen. Het huis van Dr. Hennipman was door de Duitsers, toen zij hem niet thuis vonden direct afgesloten. Toen zij enkele weken later terugkwamen, om de inboedel in ogenschouw te nemen, visten zij achter het net: een groot deel

van het huisraad was spoorloos verdwenen. De hele buurt kon genieten van hun teleurgesteld gschreeuw: „Mein Gott, Alles ist gestohlen“. Over stelen gesproken!

Bij enkele van de docenten meenden de Duitsers niet te kunnen volstaan met het leegplunderen van de huizen en het op straat zetten der gezinnen. Van Prof. Boeke werd de ernstig invalide zoon meegenomen. Een week later trachtte de Duitse politie vrouw en kinderen van de lectoren v. d. Schroeff en Hennipman te arresteren. Bij de eerste gelukte deze poging direct: 30 Maart werden vrouw en beide kinderen van 8 en 13 jaar van Dr. v. d. Schroeff in hechtenis genomen. Van Dr. Hennipman trof men alleen het jongste kind, een baby van acht maanden, thuis. De Duitsers die immers anders dan de Engelsen niet tegen vrouwen en kinderen vechten, vonden het te lastig de baby mee te nemen en vertrouwden hem aan een dienstbode toe met het uitdrukkelijk verbod het kind aan de ouders af te geven. Vier dagen later werden de beide andere kinderen van Dr. Hennipman, 3 en 4 jaar oud, die bij de ouders van Mevrouw Hennipman waren ondergebracht, gearresteerd en naar Scheveningen gebracht. Inmiddels zijn zij weer vrijgelaten, maar met verbod aan de grootouders om ze aan de moeder of vader af te staan. Vrouw en kinderen van Dr. v. d. Schroeff werden naar Vught overgebracht, waar het zontje van 13 jaar van de moeder gescheiden werd. Namens de Amsterdamse Senaat heeft de Rector een protest naar den Rijkscommissaris gestuurd, waarin hij schrijft, dat het rechtsgevoel van de leden van de Senaat diep geschokt is door deze maatregelen tegen onschuldige vrouwen en kinderen en waarop hij een beroep doet op het gevoel van menselijkheid van Seyss Inquart (sic!). De Commissaris-Generaal van Bestuur en Justitie, Dr. Dr. Wimmer — het nieuwe regime hecht geen waarde meer aan titels — schreef brutaalweg terug, dat het lot van Dr. Hennipman en van der Schroeff en hun gezinnen geen universitaire aangelegenheid was, daar zij als lector ontslagen waren. Triest is dat ditzelfde argument door enkele Amsterdamse Hoogleraren werd gebruikt, om zich te onttrekken aan de zedelijke verplichting een scherp protest te doen horen.

Wij zijn er onze docenten zielsdankbaar voor, dat zij de geestkracht vonden, niet alleen om principieel te weigeren de onwaardige toestand aan onze universiteiten te helpen continueren, weigering met alle risico's daaraan verbonden, maar ook en vooral om niet toe te geven, niet te capituleren, toen de Duitser hen op de knieën trachtte te krijgen door hun huizen leeg te halen en hun gezin te arresteren. Want — het is al vaak gezegd, maar kan niet genoeg herhaald worden — toegeven aan dergelijke chantagemethoden ware niet verantwoord. Vooreerst, omdat men zich dusdoende geheel zou overleveren aan den vijand, die zo een middel in de hand zou krijgen, om de Nederlanders tot iedere handeling te dwingen. Bovendien, omdat, als de „schuldige“ zich aanmeldt, om de onschuldigen vrij te krijgen, hij de Duitsers er niet alleen toe brengt, na dit succes in de volgende gevallen die methode en gros toe te passen, maar ook de maatregel in zekere zin rechtmatig maakt, waar deze dan immers ten gevolge heeft dat de „schuldige“ in het gevang komt en de onschuldige vrij. Voor de betreffende docenten moge een steun zijn de wetenschap, dat hun leerlingen, ja alle studenten die hier zijn ondergedoken of in Duitsland werden tewerkgesteld, volledig achter hen staan en thans met bewondering naar hen opzien.

Het doet, na al wat wij ervaren hebben, wat dwaas aan, in een strijd tegen een dergelijken vijand met regels van volkenrecht aan te komen, om daaraan diens gedragingen te toetsen. Toch is het goed zich van tijd tot tijd te realiseren, dat elke inbreuk door den bezetter op de bestaande wetten en toestanden, waartoe hij niet door zijn oorlogvoering absoluut genoodzaakt wordt, wederrechtelijk is. Tot de ontelbare op deze grond onrechtmatige Duitse maatregelen in ons land behoren ook de ingrepen in ons Hoger onderwijs. Het besluit van enkele Nederlandse docenten om te weigeren voortaan aan een handvol Nederlandse studenten onderwijs te geven, kon den vijand direct noch indirect enig militair nadeel berokkenen. Niettemin greep de bezetter in, en zelfs met maatregelen die, als in strijd met de meest elementaire rechtsregels, ook als onrecht zouden zijn gevoeld, als zij van de eigen overheid afkomstig waren geweest. Voornamelijk Dr. Dr. Wimmer en Althaus, die op het Rijkscommissariaat de leiding van alle ambtenarenkwesties heeft, schijnen acher het in beslag nemen der inboedels en het arresteren van gezinsleden onzer docenten te zitten. Alleen hierom reeds zullen ze een plaats krijgen op de lijst van oorlogsmisdadigers, die later berecht zullen worden wegens grove overtredingen van het volkenrecht.

Het individueel rechtsgevoel is in het Duitse volk altijd weinig ontwikkeld geweest, de rechtsstaat was in Duitsland nooit veel meer dan een begrip. Met het gebrek aan zelfcritiek, dat den Duitser kenmerkt, schreef een nazistaatsrechtgeleerde in 1936, dus na drie jaren een onrecht om zich heen gezien te hebben, waarvan

wij ons nu pas een voorstelling kunnen vormen. „In einem Volke wie dem Deutschen, das immer ein besonders feines und empfindliches Rechtsgefühl entwickelt hat, besitzt der Rechtsstaat Ewigkeitswert“. Heel Europa kan thans deze regel onderschrijven..... als bittere satyre, als schrijnende ironie.

HOLLANDSE STUDENTEN OVER RUSSISCHE TEWERKGESTELDEN.

Het is niet onmogelijk dat in de grote heksenketel, die de Duitsers van hun land hebben gemaakt door uit alle bezette gebieden mannen en vrouwen binnen te halen, een beter wederzijds begrip van de verschillende volken voor elkaars karakter, en voor wat men met elkaar gemeen heeft, gebrouwen zal worden. Dit zou een kostbare winst zijn voor de internationale opbouw na de oorlog. Wat ons vooral opviel in de talrijke brieven die ons van studenten in Duitsland onder de ogen kwamen, waren de frequente waarde rende uitlatingen over hun Russische lotgenoten. Wij laten hier enkele passages volgen:

„Dit was de eerste maar ook de laatste Rus waar ik niet goed mee op kon schieten; alle anderen zijn altijd bijzonder vriendelijk er goed tegen me geweest“, schrijft een student naar aanleiding van zijn ervaringen in een straffkamp. En even verder heeft hij het over: „drie Russen, waarmee ik bijzonder goed kon opschieten zij hadden wel eens wortelen, en dan kreeg ik ook geregeld een stukje..... s middags na het eten ontvang ik een tomaat van een Rus. Later in de middag ging ik deze opeten. Van de zelfde Rus ontvang ik toen nog twee aardappelen (Men beseffe dat dit zich afspeelt in een straffkamp! Red.) De goedgeefsheid van de Russen is me altijd opgevallen!“

Een andere student schrijft over „de verhouding studenten tot Russen“: „Deze was uitstekend. Over de ontwikkeling van deze „bolsjewistische horden“ heb ik verbaasd gestaan toen ik verschillende Russische meisjes op hun schoolopleiding toetste. Zo vroeg ik een Russisch meisje met gewone Russische volksschoolopleiding wat $(a-b)^2$ was en $(a-b)^3$. Wat zij vlot voor me opschreef. Een Duitser vertelde me dat Duitsers en Russische jongens dezelfde eenvoudige sommen waren voorgelegd, waarbij de Russen veel beter uit de bus kwamen dan de Duitsers.“

De Russische meisjes liggen ons West-Europeaanen qua lichaamsbouw en gezicht niet, maar hebben een uitstekend karakter. Met alles wilden zij ons helpen en deden wat zij konden om onze kleren te wassen, te repareren etc. en wilden daar nooit iets voor aannemen, ondanks het feit dat het eten van hen vele malen slechter was dan van ons.“

Een derde indruk nog: „Nu nog wat over de Russische arbeider in het bijzonder arbeidster. De mannen en vrouwen die in de fabriek werkten kwamen uit de Oekraïne. We vroegen aan zo'n meisje, hoe ze hier gekomen was. Ze zei toen: „Freiwillig, musz“. Het merendeel is geprest om daar heen te gaan. Een klein deel uit avonturierszucht. Toen indertijd het Russische leger terugtrok, heeft het de bevolking gevraagd, wie er met hen mee wilde terugtrekken. 60 pct. ging met het leger mee.“

Op politiek gebied zijn de Russen zeer gesloten. Zij hebben in hun kampen ook hun organisaties. De mannen zijn enigszins gesloten, vooral tegenover de buitenlander. Zij verstaan minder Duits dan het Russische meisje, dat natuurlijk meer Duits tegen haar hoort spreken. Aan ieder die met Russen werkt, valt het op, wat voor prettige mannen het zijn. Ondanks de zeer zware arbeid en het niet al te beste eten, hebben ze een opgeruimd humeur en zitten niet in de put.

De Nederlanders staan bij deze meisjes goed aangeschreven. Hij was een goed kameraad en niet zo als de Fransen en Belgen uitsluitend op scharrelen uit.

Op een dag moesten er weer vele meisjes aan een schuilkamer werken. Van 's ochtends 6 tot 's middags 12 een 80-tal meisjes en dan van 12 tot 8 weer een 80-tal. De meisjes die om 12 uur kwamen aflossen hadden de nachtdienst achter de rug. Om 6 uur 's ochtends waren ze thuis gekomen en hun was beloofd, dat ze twee dagen vrij zouden hebben. Verheugd gingen ze naar bed. Om elf uur echter werden ze gewekt en moesten zich aankleden en naar het werk in het park. Van werken kwam toen zo goed als niets. De Duitse slavendrijvers trachtten de meisjes aan het werk te krijgen, door dreigementen dat ze anders geen eten kregen. De meisjes trokken zich er niets van aan. Op 40 m. afstand deden Duitse meisjes oefeningen in het vrije veld. Ondanks dit bleef er onder hen een prettige stemming. Ze stoelden wat met elkaar en zongen hun mooie Russische liederen.“

Over de opgewektheid van de Russische vrouwen spreekt ook een andere student: „Van de Russische meisjes is het meest opmerkelijke hun nooit aflatende vrolijkheid onder de meest barbaarse

toestanden waaronder zij moeten leven: zij lachen en stoeien de gehele dag onder het zwaarste fabriekswerk.

Tenslotte een alinea uit een verslag over het vroegere krijsgesvangenkamp in Stanislaw: „In een vleugel zijn 200 Servische oppassers ondergebracht, die uit Nürnberg meekwamen. Ze zijn onzindelijk en lui. 60 pct. is afgekeurd en vervangen door Russen. Deze blijken bekwame vakmensen, zijn zindelijk en goed gekleed. Op de rug van hun khaki-keurige jasjes is S.U. geschilderd. Ook is er in de kazerne een compagnie Russisch personeel. De Russen maken een prettige vlotte indruk, niet slaafs. Het zijn niet meer de Russen van de plaatjes uit onze schoolboekjes.”

DOORSTUDEREN?

Steeds kleiner wordt het aantal der ondergedoken studenten die de tijd en de concentratie kunnen vinden om hun studie voorzover mogelijk buiten de universiteit om voort te zetten.

Steeds groter het aantal diegenen, die hun studie met of zonder gewetensbezwaren er aan hebben gegeven.

Wij denken hier nu niet aan de studenten, die zich volledig hebben ingezet voor de illegale actie. De wijze waarop zij de voltooiing van hun studie en daarmee hun carrière achter stellen bij het landsbelang, verdient misschien nog groter bewondering dan de risico's die zij bij het ondergrondse werk op zich nemen. Weinig sympathiek zijn ons dan ook die mensen, die hen van deze opofferingsgezindheid een verwijt maken, omdat zij door af te studeren hun land beter zouden dienen dan door zich aan het illegale werk te wijden. Het is meest een gemasquerde verdediging van het eigen falen, van eigen lafheid of gemakzucht. Nu wordt de grote strijd gestreden, nu worden de grote offers van ons gevraagd, nu moeten wij bereid zijn ons te geven, zo vaak zich de gelegenheid biedt en zo volledig mogelijk. De behoefte nu aan verzetsactiviteit in welke vorm ook is zo schreeuwend, dat het niet verantwoord is zijn krachten te beleggen met het oog op de toekomst.

Als het alleen het illegale werk was dat velen zou afhouden van hun studie, zouden wij dan ook niet graag dit chapter hebben aangesneden. Maar er zijn ook andere elementen die hier een rol spelen.

Razzias, arrestaties in eigen omgeving, het oorlogsnieuws en de nadering der invasie: het zijn allemaal factoren die het moeilijk maken de aandacht te bepalen op zulke „unzeitgemäße Betrachtungen”, als de meeste studieboeken bieden. En daarbij komen dan nog vaak de afleiding van een vreemde omgeving, het gemis aan een eigen kamer en de verleiding van een verblijf buiten. Tenslotte zijn er het besef, dat men na de oorlog grote kans loopt gemobiliseerd te worden, en de vrees, dat men om financiële redenen niet zal kunnen doorstuderen, die het laatste restje van studieactiviteit verlammen. Deze beide factoren worden bovendien vaak te ernstig opgevat. Want het is niet onwaarschijnlijk, dat zij die dóór zijn blijven werken en vrij vlak voor een examen zitten gelegenheid zullen krijgen met spoed af te studeren voordat zij op behoeven te komen. En dat de studenten, die door weigering om te tekenen financiële moeilijkheden zullen ondervinden om door te studeren, zo veel mogelijk zullen worden gesteund, is uitdrukkelijk door Minister Bolkestein in zijn radiorede van 16 November 1943 verklaard. Niettemin is het niet meer dan natuurlijk, dat velen onder deze omstandigheden steeds korter tijd kunnen vinden om zich nog in hun leerboeken te verdiepen, totdat deze geheel uit hun gezichtsveld zijn verdwenen. En hoe intenser men met het wereldgebeuren meeleeft, hoe sterker behoefte men voelt om kennis te nemen van de algemene politieke en culturele problemen, die aan de huidige oorlog ten grondslag liggen en waarvoor de toekomst ons zal stellen, hoe groter doorzettingsvermogen er vereist is om de zelfdiscipline te vinden, nodig voor het voltooien van een vakstudie voor het behalen van een titel. Zo zien wij juist velen van de besten van hun studie vervreemden, en dat in die mate dat zij in hun gedachte soms al volledig afstand hebben gedaan van het idee hun studie na de oorlog te voltooien, „een titel te behalen”.

Nu de oorlog zoveel zekerheden aan het wankelen heeft gebracht, zoveel maatschappelijke verhoudingen door elkander gegooid, zijn velen geneigd geworden, de waarde van een titel te minimaliseren. Ook zonder titel kan men zijn vaderland immers dienen, ook met een titel zijn plicht verzaken en zijn land verraden! Maar dat neemt niet weg dat de titel onmisbaar is als kenmerk voor de kennis die men zich op een bepaald gebied en op een gegeven ogenblik eigen heeft gemaakt, voor de geestelijke discipline waaraan men zich gedurende een bepaalde tijd heeft onderworpen. Ook in de toekomst, juist in de toekomst zullen examens een grote rol spelen. Hoe meer men zich bij benoemingen zal los maken van standsverschillen, des te meer nadruk zal er vallen op het examen. Dit blijft nu eenmaal de enige manier om objectieve criteria te scheppen, zonder gevaar van vriendjes-bevoor-

deling en kruiwagens; hoeveel gerechtvaardigde en ongerechtvaardigde bezwaren men ook tegen de heerschappij van het examen naar voren kan brengen, velen die vroeger niet in de gelegenheid zijn geweest een universitaire titel te behalen weten te vertellen, hoe dit een drawback is geweest in hun carrière, drawback die alleen door buitengewone bekwamheid kan worden overwonnen en zelfs dan nog niet altijd geheel.

Niet alleen de individuele studenten, ook de gemeenschap zou er onder lijden als er enige leeftijdsgroepen uit haar intellectuele kader zouden wegvallen. Terwijl er in het na-oorlogse tijdvak juist een grote behoefte aan geschoolde krachten zal bestaan. Het is geen overspannen van het sociaal besef, als men ook deze overweging laat meespreken bij de vraag of wij de aangevangen studie, indien mogelijk en voorzover geen dringender plichten het verhinderen, zullen moeten voltooien. Na zoveel gelden aan onze opleiding te hebben besteed, heeft de gemeenschap er recht op, dat wij van onze kant niet in gebreke blijven, dat wij er van maken, wat er van te maken valt. Vaak hoort men de stelling verdedigen, dat de gemeenschap meer behoefte heeft aan „karakters” dan aan „vaklieden”; onder de druk van de bezetting was het ook natuurlijk dat de nadruk meer naar het karakter zou worden verschoven. Maar is het juist niet het beste bewijs van karakter als men de innerlijke kracht en het doorzettingsvermogen bezit om zich in de huidige chaos nog te kunnen concentreren op zijn studie, als dit tenminste niet gaat ten koste van de belangstelling in het gebeuren om ons heen.

Het zal dan ook niet ongerechtvaardigd zijn als straks de Regering wanneer zij sommige studenten de gelegenheid wil geven om, alvorens gemobiliseerd te worden, met spoed af te studeren, daartoe die studenten uitkiest die zich, zoveel in hun vermogen lag, voor hun examens hebben voorbereid. Zij die, zonder dat dringender plichten hen daartoe noopten, hun hele studie hebben laten schieten, zullen dan een slechte kans maken.

VAN EN VOOR DE STUDENTEN IN DUITSLAND.

Een uit Duitsland terugkerend student schrijft ons:

„Toen wij in Mei 1943 naar Duitsland werden gedeporteerd, zeiden we tegen elkander er voor te zullen zorgen, dat onze arbeid den vijand meer schade dan voordeel zou opleveren. Konden wij niet zoo langzaam en zoo slecht werken, als wij wilden? En konden wij niet de door de Duitschers zoo gevreesde tegenpropaganda in zijn eigen land brengen? Wij wilden aan de achtergeblevenen, die ons ons gaan verweten, toonen dat wij ons niet gemeld hadden uit vrees voor ons eigen leven; dat ook wij bereid waren risico's op ons te nemen voor de zaak van het vaderland.

„Al gauw kwamen de desillusies, Saboteeren! Het is zoo makkelijk gezegd. Maar als je dan met de praktijk van het Duitse systeem kennis maakte, met de opzichers die je op de vingers keken, met de nauwkeurige controle van het afgeleverde werk, met het verraad van medearbeiders, dan bleek pas hoe moeilijk het was. Natuurlijk, lijngetrokken hebben we bijna allemaal, behalve misschien de medici, maar desondanks werkten we toch maar. Al lagen onze resultaten verre beneden het normale, zij waren er toch. Een vriend van mij, een Delftenaar en prima kerel, heeft een vrij verantwoordelijke positie op een technische afdeling. Hij doet een derde van wat hij zou kunnen doen, maar..... zonder hem zou de afdeling stil liggen. O, dat moordende gevoel, voor den vijand te werken, en tegen je eigen land. Bij ieder schroefje, dat je indraait, iedere kruiwagen die je rijdt.

„Maar de groote desillusie kwam toch, toen bleek, dat lang niet al onze lotgenooten in de eerste plaats probeerden zoo weinig mogelijk te presteeren, de Duitse oorlogsfabricage zooveel mogelijk afbreuk te doen. Maar al te veel waren er op uit, het zoo prettig mogelijk te hebben, beter werk te krijgen, ook al zouden zij er den vijand meer van nut mee zijn. Ik heb daar een formeel ruzie over gehad met een van mijn kamergenooten, overigens een geschikte jongen. Hij probeerde zichzelf en ons wijs te maken dat hij, waar hij naar toe ging, even weinig zou presteeren, als in het baantje dat hij toen nog had.

„Ik hoop niet, dat U hieruit concludeert, dat wij allemaal zoo hard voor den vijand werkten. Dat is natuurlijk onzin. Maar negatief waren onze prestaties toch niet, en dat zou het enige zijn wat onze aanwezigheid in Duitsland nog kon excuseeren, tenminste zoo veel ik het.

„Vooral in de gebieden, waar men weinig van de bombardementen te lijden heeft en waar de toestanden redelijk zijn, laat de houding dikwijls veel te wenschen over. Pogingen om er weg te komen, worden er bijna niet gedaan, en soms wordt er zelfs aan hen, die ze wel deden een verwijt van gemaakt, dat zij hun lotgenooten aan représailles blootstellen.

„Het was niet mijn bedoeling de indruk te wekken, of de studenten in Duitsland een stelletje slappelingen zijn. Ik heb er heel wat uitstekende jongens leeren kennen, menschen die niet bang zijn risico's te loopen, als het er om gaat de Deutsche productie tegen te houden, of althans niet te bevorderen. (Een van mijn beste vrienden is in een Arbeidszichinglagers gestorven). Maar ik erger me voortdurend aan al die menschen, die indertijd beweerden alleen maar naar Duitsland te zijn gegaan om hun ouders niet in gevaar te brengen, en zóóveel te zullen saboteeren en lijntrekken dat de Duitschers niets aan hen zouden hebben, en die nu, als puntje bij paaltje komt, niet eens probeeren weg te komen, als hun daartoe de gelegenheid wordt geboden; ja er hun kameraden een verwijt van maken als die het wél doen. Wat mij betreft, ik vind den kerel die een redelijke kans heeft gekregen om te drossen en die er geen gebruik van durft te maken, niet veel beter dan een teekenaar.

COLLEGE VAN DE DUITSE WEERMACHT?

Begin Januari heeft Prof. Formijne ontslag gevraagd omdat het hem om praktische en principiële redenen onmogelijk was nog langer college te geven. Hij is voor die houding op het matje geroepen door Prof. von Stockar, hoofd van de afdeling Hoger Onderwijs van het Reichskommissariat, die hem onder hoge druk heeft gezet. Toen hij hieraan niet toegaf, kreeg hij begin Maart 6 maanden ziekteverlof.

Hoe in deze belangrijke vacature te voorzien? Docenten zijn momenteel al even moeilijk te krijgen als dienstboden. Nederlandse krachten stelden zich gelukkig dan ook niet beschikbaar. Von Stockar kwam toen op het even lumineuze als tactvolle idee zich tot een lid van de Duitse weermacht te richten. En wel de Dusseldorfer Prof. Hessel, internist van de Duitse troepen in het Wilhelmina Gasthuis en fel partijman. Dit plannetje werd door burgemeester Voûte in zijn qualiteit van president-curator aan den voorzitter van de Medische Faculteit, Prof. de Kleijn, overgebracht. Deze verklaarde dat het met het oog op onze nationale gevoelens onaanvaardbaar was, Prof. Hessel als lid van de Faculteit op te nemen. Wel zou Prof. Hessel natuurlijk buiten het universitair verband colleges kunnen geven, maar daarmee zou de vacature van Prof. Formijne niet zijn aangevuld. In een later onderhoud met von Stockar zei Prof. de Kleijn dat hij, ook als Prof. Hessel geen lid van de Faculteit zou worden, het plan buitengewoon ongelukkig vond, omdat er dan onder de weinige ingeschreven studenten weer een splitsing zou ontstaan tussen hen die wel zijn college zouden lopen en hen die het om nationale redenen niet zouden doen. „Ik heb toen gevraagd”, aldus Prof. de Kleijn in zijn toespraak tot de studenten aanwezig op het college Deelman van 13 Maart, „of de heer von Stockar, die Ordinarius in Keulen was, daar de bezetting had meegemaakt. Dat had hij niet, maar wel had hij steeds vernomen, dat de Engelse officieren volkomen correct waren opgetreden. Ik heb den heer von Stockar toen gevraagd of hij meende, dat, indien op dat moment een van de zeer correcte Engelse officieren college zou hebben gegeven aan de Keulse Universiteit, de Duitse studenten daarheen gegaan zouden zijn. Ik voor mij meende dit zeer sterk te moeten betwijfelen, kennende de nationale gevoelens van de Duitse studenten. De heer von Stockar begreep dit argument goed en moest ook de laatste veronderstelling toegeven. Ik heb toen gezegd, dat wij nu in precies dezelfde omstandigheid verkeren,..... zodat ik van mening was dat van de ingeschreven studenten een gedeelte niet naar de colleges van Prof. Hessel zou gaan, die onze vijand is..... Mijn eigen opinie en die van alle leden der Medische Faculteit is, dat onder de tegenwoordige omstandigheden geen college kan worden gevolgd van iemand, die deel uitmaakt van de bezettende macht. De heer von Stockar meende, dat van de tegenwoordige ingeschreven studenten zeker 100 pct. of bijna 100 pct. het college zouden bezoeken en heeft mij opgedragen aan U pertinent te vragen hoe U er tegenover staat”. Bij de geheime stemming, die op deze toespraak volgde, stemden 6 studenten vóór het collegelopen bij Prof. Hessel, 16 tegen en 1 blanco.

Prof. de Kleijn heeft hierop nog de kwestie van het benoemen van een Nederlandsen invaller in de faculteitsvergadering gebracht. Hij is namelijk de wonderlijke opvatting toegedaan, dat er coûte que coûte een (Nederlandse) vervanger voor Prof. Formijne moet komen. Drie hoogleraren verklaarden zich dadelijk tegen ieder opvullen van de opengevallen plaats. Prof. Brouwer, de man die als Rector Magnificus indertijd de Amsterdamse Universiteit met zoveel handigheid van de ene concessie naar de andere heeft gelaveerd, schrok van deze stemmen en sprong dadelijk voor Prof. de Kleijn in de bres. De benoeming van een invaller was de zaak van den voorzitter, niet van de faculteit, zei hij; tegenstemmen zou neer komen op een motie van wantrouwen in het beleid van den voorzitter! Hierop hebben alle aanwezigen zich achter hun voorzitter geschaard. De enige oplossing voor de vacature lijkt ons, dat Prof. de Kleijn het met een advertentie probeere.

Dr. C. GRUYS.

Nadat von Stockar in November Prof. van Brakel persoonlijk aansprakelijk had gesteld voor de voortzetting van het onderwijs in de Utrechtse faculteit, besloot de faculteit, vooral door toedoen van Prof. Rengers Hora Siccama, te capituleren en de colleges te hervatten. Onbegrijpelijk is de invloed die deze hoogleraar nog steeds heeft, daar hij toch op duidelijke wijze deloyaal is aan onze Regering en aan de vaderlandse zaak. Kort na dit Faculteitsbesluit volgde Prof. Pompe het voorbeeld van zijn collega van der Valk en dook onder; enkele weken later werd Prof. van Brakel ernstig ongesteld. Zonder deze drie docenten kon het juridische onderwijs niet functioneren. Men had mogen verwachten, dat de faculteit opgelucht zou herademen en afwachten of het departement er in zou slagen voor vervangers te zorgen. Maar aldus niet de resterende leden van de Utrechtse facultas juridica: zij sloofden zich uit om zo snel mogelijk een vervanger te vinden.

Hun moeite werd beloond, de lector en repetitor Dr. C. Gruys bleek bereid de taak van Prof. Pompe waar te nemen. Deze lector heeft er tot nu toe steeds naar gestreefd zich zó voor te doen, dat, wie de oorlog ook zou winnen, Dr. Gruys in elk geval bij de winnende partij zou zijn. Deze geesteshouding alleen al zou voor de partij, die de oorlog zal winnen — en Dr. Gruys zelf twijfelt niet meer wie dit zal zijn — wel eens voldoende reden kunnen zijn, om den Utrechtsen lector niet als een van de zijnen te beschouwen. Door zijn vurig verlangen naar een professoraat heeft Dr. Gruys zich daarenboven tot daden laten verleiden, die hem bij de winnende partij na den oorlog heel weinig gezien zullen maken. In de herfst van 1941, toen men pogingen deed in Leiden een „volkse universiteit” op te richten, werd Dr. Gruys genoemd als een van de kandidaten voor de nieuwe „Phoenix”. Twee jaren later verkaart diezelfde Dr. Gruys zich bereid de taak over te nemen van een hoogleraar, die even te voren te kennen gaf — met alle risico's daaraan verbonden — die taak niet meer naar eer en geweten te kunnen vervullen.

De Vertegenwoordigers der Utrechtse studenten hebben aan Dr. Gruys een brief geschreven, waarin zij hem mededeelden, er na de oorlog bij de Regering op aan te zullen dringen, dat hij uit de universitaire wereld wordt verwijderd: hij, die zich op een dergelijke karakterloze wijze onttrok aan de strijd voor het behoud van waarden, zonder welke een Nederlandse Universiteit niet kan bestaan.

TWEE CAPITULATIES VAN DE MEDISCHE FACULTEIT IN UTRECHT.

Het spel speelt zich af te Leiden, Amsterdam en Utrecht. Of eigenlijk zijn het twee spelen. Hoofdpersonen zijn Prof. Suermondt, de Leidse Hoogleraar in de heekunde, die zich in 1942 na lange aarzeling bij de massale ontslagaanvraag van zijn collega's heeft aangesloten, en H. van der Hoeven Jr., hoofdassistent in de gynaecologie, N.S.B.-er, die indertijd in aanmerking kwam voor een professoraat aan de „volkse universiteit”, die de nazi's van Leiden wilden maken. Verder de medische faculteiten van Amsterdam en Utrecht, 5 Leidse sub-assistenten die getekend hadden en de N.S.B.-assistent van bovengenoemden van der Hoeven, Roelofsen, die zijn artsexamen nog moest doen. De eerste kwestie draait om het artsexamen van Roelofsen. Deze deed tweemaal examen voor de Utrechtse examencommissie en zakte tweemaal. Hij schreef toen een ingezonden stuk in de „Storm” om zijn gal over deze commissie uit te spuwen. Deze wilde hem daarna niet meer voor de derde maal examineren en Roelofsen wendde zich tot kameraad van der Hoeven. Samen met Prof. Suermondt nam deze hem examen af. Prof. Suermondt doet zijn universiteit wel eer aan. Alleen: dit moest nog bekrachtigd worden, wilde het geldig zijn. Men wendde zich daarvoor naar Amsterdam, doch hier werd medewerking geweigerd. Dan maar in Utrecht: daar bleek men gelukkig minder kleinzigelig. Wel werd er aanvankelijk geweigerd, maar na enig heen en weer praten gaf men toe. Zonder den candidaat te examineren, die zij tevoren wegens zijn onbeschofte optreden geweigerd hadden nogmaals tot het examen toe te laten, legden Utrechtse hoogleraren zich bij de beslissing van Prof. Suermondt en van der Hoeven neer, en dat nadat Amsterdam dit geweigerd had. De medische faculteit van Groningen, die indertijd op Duits bevel een nazi op een prulproefschrift liet promoveren, gaat concurrentie krijgen!

Ongeveer gelijktijdig met deze affaire heeft zich een andere tragicomedie afgespeeld. Toen Leiden indertijd gesloten werd, bleven er op de ziekenhuizen nog sub-assistenten werken. Deze konden dan bij Leidse docenten, die daartoe bij de artscommissie waren benoemd, hun artsexamen doen, opdat de Amsterdamse Hoogleraren niet overbelast zouden worden. Na de tekenkwestie was

er van overbelasting geen sprake meer. Amsterdam weigerde de benoeming van Suermondt en van der Hoeven in de Amsterdamse artscommissie te aanvaarden, en toen dezen niettemin in December 1943 examens gingen afnemen van vijf Leidse tekenaars, H. Pop, Roggen, van den Holk, Hutchinson en F. Zaalberg, allen sub-assistenten, verklaarde Amsterdam daarvoor geen verantwoording te willen nemen.

Voor de tweede maal wendde men zich daarop tot de medische faculteit van Utrecht onder voorzitterschap van Prof. Weve, nu met het verzoek, Suermondt en van der Hoeven in de Utrechtse examencommissie op te nemen. En voor de tweede maal capituleerde de Utrechtse medische faculteit onder voorzitterschap van Prof. Weve.

LOSSE BERICHTEN.

De professorenbrief. Het departement is erg geschrokken van de bijna 200 gelijklopende brieven, die omstreeks 15 Maart door de docenten naar Prof. van Dam werden verstuurd en waarvan wij de tekst in ons vorig nummer afdrukten. Naar aanleiding van deze brieven verzocht Prof. van Dam aan de Rectores Magnifici, om in de Senaatsvergadering namens hem mede te delen, dat dergelijke petitie's nooit tot verbetering van de toestand kunnen strekken en dat hij deelneming daaraan aan ieder, die daartoe misschien nog geneigd mocht zijn, zou willen afraden. Een van de fijne dreigementjes waarin van Dam zo'n meester is.

Een aantal docenten heeft geweigerd zich bij het protest aan te sluiten. Het zijn onder meer — de lijst is niet volledig degenen bij wie het niet zeker was of die een gegronde reden hadden te weigeren lieten wij weg —: In Amsterdam (S.U) Prof. Jansen, de Kleijn, B. Brouwer, L. E. J. Brouwer, H. A. Brouwer, Deelman, Snijder, Ariëns Kappers, Carol, Stomps, Brug, Ketelaar, de Groot, Ihle, Revesz, Aten, Joh. Westerdijk, Michels, Kühler, v. d. Berg van Eijsinga, van Bakel, en J. U. Scholte en de lectoren Büchner, en Boer-den Hoed.

In Delft Prof. Bottema, van Os, Schuin, van Veen, Dorgelo, Kroning, Zwikker, Schilthuis, Visser, Bakker, van Genderen Stort, Lansdorp, Zwiërse, Rosse, Slothouwer, van der Pluym, Westendorp, van Wijngaarden, Landberg, Burgers, van Iterson, Steger, Bahler, Elias, Halls Nolen, Thierens, Koomans, en Umbroge; en de lectoren Pool, Jonas, Winkoop, Arkenhout Schokker Thoms, Mollinaer, v. d. Berg en Huysd.

In Groningen: Prof. Lindeboom, Wagenaar, Dijt, Rochat, Engelhard, de Boer, de Burlet, Zurhelle, Schaake, Haselhoff, Jongmans en Overdiep.

In Utrecht: Prof. de Monté VerLoren, Rengers Hora Siccama, Weve, Langeveld, van Vuuren, v. d. Broek, Ringer, van Leeuwen, Roels, Kok, Joh. Westerdijk, Star Busmann, Mohr, Oestreich, Pulle, de Graaff, Reith, Kögl, Rosenfeld, Milatz, Hirsch, Honing, Brouwer, Moll, v. d. Held, Halbertsma, van Staveren, Vogelsang, Oppermann, Sparnaay, Goedewaagen, Gerretson, Grondijs, Gonda, Royen, Smijers van Hoorn, Mullié, van Dam, v. d. Bergh, Gosses, Krediet, Hartog, de Bleeck, Beijers, Schornagel, van Oijen, v. d. Kaaij, Klarenbeek, Seekles, Baudet en Nieschulz.

Van Wageningen konden wij nog geen betrouwbare opgave ontvangen.

Amsterdam: Ook het huis van Prof. Heringa is leeggehaald, als strafsancie tegen zijn vrouw, die in Vught zit. Aangezien Prof. Heringa zelf niet in zijn huis was (hij is verbannen naar Assen) werd al het huisraad voor het gemak maar als eigendom van zijn vrouw beschouwd.

Prof. Adriani heeft op zijn verzoek tot 1 September ziekteverlof gekregen. De hele juridische faculteit is daarmee verdwenen, tenzij Prof. van Apeldoorn, die, naar wij uit betrouwbare bron vernamen, bedankt heeft voor de N.S.B., weer eens actief mocht worden.

Enige tijd geleden heeft de natuur-philosophische faculteit Prof. Stomps als voorzitter afgezet op grond van de befaamde brief, waarbij hij verlof vroeg zijn radio te houden.

In Maart is de zoon van Prof. Carol (zowel vader als zoon zijn Duitsgezind) in allerijl gepromoveerd op een proefschrift, waarvan de stof door zijn vader grotendeels was uitgewerkt. Deze stond er namelijk op, dat hij zo gauw mogelijk promoveerde, „voordat de bolsjewieken komen“. Paranympen konden niet gevonden worden. Maar wel hoogleraren: tot veler teleurstelling lieten zich behalve Prof. Carol nog 7 professoren vinden om bij deze scherts aanwezig te zijn: de prof. Wibaut, Arien Kapper, W. Brouwer, Roegholt, Schippers, Brug en de Kleijn.

Mr. Dijt (N.S.B.) is benoemd tot hoogleraar in de Sociale Economie. Dit veelzijdig mens doceert thans in Groningen, Amsterdam en Utrecht.

20 Student-assistenten, die niet getekend hadden, maar door hun

assistenten buiten Rauter's beschikking van 5 Mei vielen, zijn thans voor Duitsland opgeroepen.

Een assistent van Prof. Kleijn had wegens drukke werkzaamheden ontslag gevraagd en niet gekregen, omdat Prof. Kleijn bang was geen opvolger te kunnen vinden. Toen hij mededeelde niettemin zijn werkzaamheden per 1 Maart neer te leggen, heeft Voüte begin Maart gecontroleerd of hij inderdaad was weggebleven waarop hij door de S.D. is opgepakt. Een prima Nederlander, die Voüte.

18 Maart hebben tien tekonaars een ondertekend schrijven gericht aan den Rijkscommissaris „met het verzoek te bevorderen, dat de toestand aan de Universiteiten kan worden hersteld als vóór 6 Februari 1943.“

Delft: Eind Maart moest het gebouw voor Weg- en Waterbouwkunde ontruimd worden om als hulpiekenhuis voor Rotterdam te worden ingericht. De civiele afdeling is toen grotendeels in het gebouw voor Mijnbouwkunde ondergebracht, terwijl het onderwijs zeer beperkt werd voortgezet („besprekingen“ i.p.v. colleges). Slechts de Professoren Visser en van Genderen Stort geven hier nog met ijver college.

Op 26 Maart heeft de Sipo, als represaille op de 's nachts gepleegde overval op het politiebureau een aantal gijzelaars genomen. Uitgezocht was ook hiervoor Prof. van der Maas, hij werd echter niet thuis getroffen en heeft zich sindsdien niet meer in Delft vertoond. Door zijn verdwijnen is het onderwijs in de Vliegtuigbouwkunde praktisch onmogelijk geworden en ook de Scheepsbouwkunde ligt, na het recente overlijden van Prof. Kal vrijwel stil.

Zo is dus het onderwijs in enkele studievakken door uitwendige omstandigheden wat moeilijker geworden, er zijn echter nog studies (e.i., w.i., b.i.) waaraan men aan de afwerking van het programma de gewijzigde situatie nauwelijks zou kunnen bemerken.

De verenwoordiger voor Delft heeft begin van dit jaar een brief aan de Delftse tekonaars gericht om de houding van de vertegenwoordigers tegenover de tekonaars nog eens duidelijk uiteen te zetten. Hierop is een reactie gekomen in het Studentenfront. Daarna is er nog door enige Delftse tekonaars een schrijven verspreid om de tekonaars te bewegen geen college meer te lopen.

Onlangs heeft de Delftse Vertegenwoordiger een schrijven aan de Hoogleraren gericht met het verzoek reeds nu maatregelen te nemen, dat straks het onderwijs zo snel mogelijk effectief en aan de overgangstijd aangepast, kan functioneren. Met behoud natuurlijk van de wens dat het onderwijs nu zo snel mogelijk worde gestaakt.

Groningen: Prof. Aris protesteert tegen de mededeling, dat hij college zou geven; hij geeft „résumé's“. Naast „colloquia“ een goede vondst!

Rotterdam: De Rotterdamse Hogeschool wordt momenteel volledig geliquideerd, onder leiding van den commissaris voor niet-commerciële vereenigingen, Müller Lehning. De Proff. Boerman en Gongrijp, de enige Rotterdamse hoogleraren, die geen ontslag vroegen, zullen nu denkkelijk ook ontslag worden.

Tilburg: Het huis van Prof. Cobbenhage werd door de Duitsers gevorderd.

Wageningen: Rectificatie: In ons vorig nummer is door een drukfout vermeld, dat 19 hoogleraren college gaven. Het had moeten zijn: 9. Thans geven 11 Wageningse Professoren onderwijs: Bakker, Beekman, Dorst, Honing, Jager Gerlings, Mees, Minderhout, Quanjer, Reinders, Roepeke en van Uven.

Algemeen: Seyss Inquart heeft uitdrukkelijk de verkering van Blokzijl gedemanteerd, dat aan alle onderduikers, die zich voor nuttig werk beschikbaar stellen, amnestie zal worden verleend, niemand zal trouwens wel zo gek zijn geweest, daarop in te gaan. In dit verband een waarschuwing tot de ondergedoken studenten: Vele personen worden de laatste maanden in de treinen gearresteerd omdat de S.D. ontdekt dat hun Persoonsbewijs vals is. Voorts is het meermalen voorgekomen, dat studentachtig uitzienende personen op straat door politie in burger uit het verkeer werden gepikt en op hun papieren gecontroleerd. *Ondergedoken studenten, ga zo weinig mogelijk op straat; reis vooral niet met een vals P.B. in de treinen!*

— Met ingang van 25 April worden door diverse arbeidsbureaux alle meisjes van 18—25 jaar, die volgens de opgaven in het bevolkingsregister in de huishouding werken zonder in vaste loondienst te zijn, opgeroepen voor Arbeitseinsatz in Nederland of voor de Arbeitsdienst. *Meisjesstudenten, neem de nodige maatregelen.*

— Door gebrek aan ruimte moest ons tweede artikel over de buitenlandse universiteiten met het relaas over de gebeurtenissen bij de sluiting van de universiteit in Straatsburg tot een volgend nummer blijven liggen.